

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

ȚARA NOASTRĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 9.

Saxa lognuntur.

Când treci în goana trenului de-a lungul Târnavelor și ajungi aproape de zarea Blajului, privirile ți se opresc setoase asupra unei câmpii întinse. E liniște acum de-asupra-i. Turmele-și trăesc în tihnă vieța idilică în ierburile ei. Acum șaiszeci de ani însă acest câmp din preajma gloriosului orașel era icona cea mai mândră a istoriei noastre. Ne-o spun istoricii și ne-au spus-o cu graiu viu părinții noștri, martori și părtași ai acelei vremi. Și e cu neputință, ca trecând pe lângă acel loc să nu ne descoperim cu evlavie, să nu tresărim de mândrie și să nu vedem cu ochi vii întreaga iconă măreață de odinioară.

Parecă vedem mulțimea de români despre care istoricul ne spune că venia „din cele mai depărtate părți ale țării, cu merinde în spate; cu pieptul aprins de dorul libertății naționale; cu tânărul conducători în frunte; în frunte și cu preoții cei mulți, cari erau adevărații păstori ai poporului; cu speranța în Dumnezeu și într'un viitor mai frumos; îndurând toate amenințările și maltratările inimilor, așa alergau tot gloate la Blaj, la adunarea Românilor din toată țara”. În sunet de clopote și sub ocrotirea steagului românesc, această mulțime se îndreptă spre câmpul întins. La mijloc eră tribuna, la ea cei doi arhieri și în jurul ei se așezară în cerc cei mai de frunte ai națiunii; iar în largul câmpului, umăr la umăr și despărțit în ulițe și în cete stetea poporul, în cămeși albe și încins în brâne tricolore. Și eră o zi senină de Mai și razele de sus dedeau binecuvântarea adunării.

Aici apoi națiunea și-a proclamat drepturile ei. Aici Bărnăuțiu și cei de o samă cu dânsul au sădit în sufletul poporului aspirațiunile de viitor. Aici s'a făcut acel jurământ înaintea lui Dumnezeu, prin care părinții noștri se legau a fi „pururea credincioși Impăratului, amici patriei, dar dușmani dușmanilor”. Și mai ziceau părinții noștri în acel jurământ, că „vom susține totdeauna națiunea noastră pe cale dreaptă și legiuită; nu vom încerca să asuprim pe nimeni, dar nici nu vom suferi ca alții să ne asuprească”. De când e Ardealul, nu s'a pus un jurământ mai sfânt ca acesta! — ne spun bătrânii. Și tot atunci adunarea a hotărât: „Câmpul acesta, pe care se ține întâia adunare națională românească, întru eternă aducere aminte a acestui act glorios, se va numi Câmpul-Libertății pentru totdeauna”.

Și așa s'a întâmplat. Frumoasa luncă a Blajului a primit acest nume istoric, iar la o margine a ei o peatră a însemnat locul unde s'a făcut jurământul.

Eră un simbol această peatră, negreșit. Ea s'a așezat drept mărturie a celor întâmplate. Trecătorilor ea voia să le vorbească de îndatoririle Românilor către neam și țară. Un izvor voia să fie pentru inimile tinere, cari în fiecare an odată alergau la ea s'o încunune cu flori și să soarbă însufletire, să ia dintr'ansa „duh sfânt”. Și mai eră aceasta peatră un simplu monument funerar în amintirea acelor victime ale libertății, ale căror osăminte dorm acum de șase decenii, risipite în pământul întregii țări, fără să avem altă putință a le slăvi memoria.

Vai, dar pietrele vorbesc și dușmanilor. Ceeace pentru noi eră întăritor de suflet, mijloc de oțelire în toiul frământărilor zilnice, pentru dușman eră o muștrare. Peatra de pe câmpul libertății scurmă în conștiința multora, căci tremură adeseori dușmanul înaintea petrelor și a morților. Și iată că într'o noapte un suflet dușmănesc, o minte turbure, o mână sacrilegă s'a atins de simbolul nostru, sfărâmându-l bucățele. Piatra astăzi nu mai este și risipite stau de-a lungul câmpului fărmiturile ei. Arhiereul și Blajul întreg iasă la locul unde fărădelegea s'a săvârșit și varsă o lacrimă pe ruinele libertății și, împreună cu Blajul, toți urmașii miilor de Români, adunați odată în acel Câmp, îmbracă doliu.

Trăsnetul dinamitei, cu care scumpa amintire împetrită a fost svârlită în aer, a sunat departe și s'a auzit pe toată întinderea românească. E un trist ecou care răspunde de dușmănia lașă. Pe toată linia un dispreț desăvârșit pentru acești Vandali, cari dau loviturile în ascuns și profanează și mormintele. Un murmur de indignare pe buzele tuturor. Și norii, cari tulburau destul de mult orizontul vieții noastre, s'au îngământit și mai mult.

Neamul nostru a primit desigur o mare lovitură.

Să nu se bucure însă dușmanii noștri. Să nu creadă că prin distrugerea acelei pietre ni-au nimicit și gândurile pe cari le exprimă. Nu! Sgomotul produs de căderea ei a fost un sgomot de deșteptare. A fost un semnal de nouă încordare. Ne-a amintit, parte, de jurământul părinților noștri, cari ziceau: „vom fi dușmani dușmanilor și nu vom suferi ca alții să ne asuprească”. Ne-a îndemnat la mai multă stăruință și la fapte mai mari.

Să ascultăm deci de glasul din urmă al pietrei prăbușite, căci e un glas care vine din morminte. Și odihnă să nu cătăm până ce în locul ei și pentru alte izbâanzi nu vom putea ridica o altă peatră, mai trainică, mai vorbitoare, care să strălucească în veacuri:

„Das alte stürzt, es ändert sich die Zeit
Und neues Leben blüht aus den Ruinen“.

Ministrul de externe al Muntenegrului a declarat unui ziarist următoarele: Muntenegrul nu poate suportă situația în care a ajuns în urma anexării Bosniei și Herțegoviniei din partea Austro-Ungariei. Vrem cu orice preț o recompensă teritorială în Herțegovina. Dacă aceasta nu ni se va da, războiul este inevitabil.

Ignoranță politică. E cert că deputații unguri, ca și presa lor, nu sunt deloc orientați asupra stărilor din Regatul român. Săptămâna trecută s'au dat două strașnice dovezi despre această ignoranță. Mai întâi „Budapesti Hirlap”, care adeseori are pretenția de a fi bine informat de către d-l Iancsó Benedek, a publicat ridicola știre că România nu este reprezentată în comisia dunăreană, unde ea de fapt ocupă un loc în rând cu marile state interesate. Al doilea în parlament. Conte Battyáni a ținut să compare iarăși situația Românilor din Ungaria cu aceea a Ungurilor din România și să constate că Ungurii din Regatul român sunt mult mai „persecutați” ca noi.

Aceste două erori provenite din ignoranța lumii politice maghiare au fost imediat rectificate. Consulul general al României la Budapesta a dat cuvenita deslușire ziarelor ungurești, iar în parlament d-l Vaida a arătat cât de artificială este comparația între noi și Ungurii cei din România.

Credem însă că n'ar trebui să ne oprim aci, căci acești ignoranți nu se mulțumesc a-și debili afirmațiunile lor numai aci în Ungaria. Ei le răspândesc și în străinătate, unde mereu ne compară când cu Evreii când cu Ungurii din România. Față de această apucătură ar fi necesar ca deputații noștri să dea parlamentului unguresc mai dese lecțiuni și cât se poate de serioase. Ar trebui, ca la îndemână cu cifre, cu date istorice și cu legile țării, să-i învețe pe cei din Budapesta care este condiția străinilor în România și ar trebui să nu mai îngăduie ca să se deplaseze discuțiunea în acest sens.

România înainte de toate este un stat unitar național, iar Ungaria un stat poliglot, ca și Austria. În România Ungurii, Evreii și ceilalți sunt străini. oaspeți trecători sau venetici încuibăriți pe furis, pe când în Ungaria sunt popoare autohtone, compacte, născute și dezvoltate în pământul lor. Orice comparație între o stare și cealaltă este deci un non-sens și a răspunde ca d-l Brediceanu, care vorbește despre nepedepsirea ziaristilor maghiari din București, înseamnă prea multă indulgență față de ignoranța politică și o bagatelizare a cestiunii române din Ungaria.

Dar în politică, în general, comparațiile sunt de înlăturat. Popoarele din diferitele țări nu trăesc și nu se dezvoltă în aceleași condițiuni. Precum nu se potrivește comparația cu România, nu este justă nici cea cu Polonia germană. Noi nu suntem un fragment anexat, nici nu suntem un popor cucerit și nu putem vorbi cu celelalte popoare din această țară, fie ei Unguri sau alții, decât dela egal la egal.

Românii din Serbia.

Intr'unul din numerile trecute ale revistei noastre, am reprodus dintr'un ziar bucureștean, câteva date asupra românilor de pretutindeni, culese din „Almanahul Gotha“.

Un prieten al revistei noastre, d-l Teodor Filipescu din Sarajevo, ne scrie următoarele:

„Știu că ne-am dedat demult să ne plecăm înaintea lucrărilor străine, fără să ne mai ostenim a controla materia, chiar când aceasta ne privește mai de aproape. Și în cazul acesta, copiem date „autentice“, fără să le mai controlăm...“

„După recensământul făcut în Serbia la 1900, „Popis stanovništva“, II. Belgrad 1905, pag CIX, au fost Români: a) cari vorbesc numai românește 89.873, b) cari vorbesc pe lângă românește și sârbește 32.556, așadară laolaltă români 122.429, și nu 89.873, cum stă în „Almanahul de Gotha“. Funcționari din Serbia, cu cari am convorbit în călătoria mea de astăvară, mi-au spus însă că în Serbia, sunt 250.000 de Români. Ei locuiesc compacti, pe partea nordostică a Serbiei.

Numărul adevărat al Românilor în Serbia, cum se face statistica în această țară și alte date asupra vieții fraților noștri din această parte a balcanilor, le voi arăta în curând, într'o lucrare mai mare“.

Până atunci, anticipăm noi câteva date, cari probabil că vor fi mai amănunțite în lucrarea d-lui Filipescu.

În Serbia, de-a lungul Dunării, dela Raduiewatz și până la Semendria și pe frumoasa vale a Timocului, care se întinde până la Negotin, sunt aproape 300.000 de români moșneni.

Originea acestor români datează de pe vremea lui Traian; sunt coloniști vechi, cari odinioară s'au întins până la Marea Mediterană, dar în cursul timpurilor o parte dintr'ânșii, partea dintre districtul Zaiciar în jos prin Alexinați, Niș, Vrania și Uscub până în Macedonia, s'a

pierdut în poporul sârbesc. În împrejurimile Alexinaților, în vechime capitala Serbiei, și azi se văd ruinele unei cetăți a legionarilor romani.

Cele aproape 300,000 de români de pe valea Simocului, și-au păstrat și până azi intactă limba și moravurile românești; ba în unele privințe ne sunt superiori chiar nouă.

Autorul acestor rânduri a stat câteva săptămâni pe această vale încântătoare, cea mai bogată și mai populată parte a Serbiei și s'a convins că doinele și legendele lor sunt de o concepțiune îndrăzneță și întrec chiar în frumusețe doinele și legendele din Banat, cele din Gorj, din Hațeg și cele ale moșilor din munții apuseni. Sunt câteva legende admirabile, cari cântă luptele ce le-au avut românii din Serbia cu turcii, răpirea fetelor române și ducerea lor la Tarigrad (reamintindu-ne răpirea Sabinelor) vitejiile lui Leru, devotamentul românilor pentru vatra strămoșească etc.

E o comoară de legende pe această vale, care n'ar trebui lăsată să se piarză, mai ales acum, când românii în viitoarea generație sunt osândiți să se piardă cu desăvârșire.

Acești români au întreținut zilnice relații comerciale cu negustorii și cu țărani din Dolj și Mehedinți. Relațiile lor, care au durat secole întregi, au contribuit în prima linie, la păstrarea limbei lor. Dela 1886, însă, când a izbucnit războiul vamal al României cu Austro-Ungaria, aceste relații comerciale au căzut foarte mult și de atunci românii din Serbia sunt aproape străini de cele ce se petrec la ceilalți români.

Acei cari au întreținut mai mult iubirea de limbă la acești români, au fost câțiva preoți, cari adeseori au ținut slujbe bisericesti în românește și predicele tot în românește.

Li s'a luat, acum câțiva ani, românilor din Serbia, chiar și dreptul de a li-se oficia în românește serviciul divin. Metropolitul Mihail este cel întâiu care a deschis o goană teribilă în contra pre-

oților români, mutând pe unii din partea opusă a Serbiei, expulzând pe câți-va.

Ba preoții sârbi trimiși de metropolitul Mihail în valea Timocului, au mers până a anatemia pe acei români, care își ziceau rugăciunile în românește chiar și în casă.

Astfel fiind situația, nu este de mirare că românii încep a-și pierde limbile lor, mai ales prin localitățile unde sunt în contact zilnic cu populațiunea sârbească.

Până a nu se pierde cu desăvârșire ar fi de dorit ca academia română, de pildă, să eternizeze memoria lor printr'un studiu serios ce s'ar face asupra limbei, obiceiurilor, moravurilor și doinelor lor. Ar fi păcat ca aceea comoară de doine și de legende pe cari au moștenit-o acești români dela strămoși, să se piarză fără să lase nici o urmă în literatura noastră.

Această vale e cea mai bogată parte a Serbiei; comerțul de vite, de porci, de cai, al locuitorilor acestei provincii, e renumit în toată peninsula balcanică. Podgoriile vestite ce se întind dela Negotin și până aproape de Niș, produc nește vinuri a căror reputație este stabilită chiar și în Franca. Cine nu cunoaște excelentele vinuri negre din Negotin, care amestecate cu vinurile negre din Oravia pot rivaliza cu cele mai delicioase vinuri din Crimeea?

Caii din valea Timocului, și în special cei din Malnik-Izvor și Velic-Izvor (Izvorul mic și Izvorul mare) sunt vestiți; originea cailor ungurești atât de renumiți, este în valea Timocului,

Nu trebuie să lăsăm ca această vale locuită de români să se piarză fără ca noi s'o cunoaștem măcar...

Dintr'un carnet.

A fi de spirit nu înseamnă a gândi lucruri de spirit, ci a avea curajul să le spui...

Anatole France compară pe Tolstoi cu Omer. De ce oare? Fiind pustnicul dela Iasnaia Poliana e tot așa de plictisitor ca și marele aed?

FOILETON.

Ca 'n basme...

*Ca o pădure de argint,
Tăcută, fermecată,
Așa-i acum, gătită 'n alb,
Fădurea de-altădată.*

*Se mișcă tufele arar
Se clatină 'n tăcere...
Trecu un cerb? Ori fuse urs,
Ori numai o părere?*

*Un basm frumos îmi pare tot
Așa cum trec, alene,
Un basm cu Feți și Tartacoți,
Cu zâne Cosânzene.*

*De-ai fi și tu ce bine-ar fi!..
Am stă la sfat și glume:
Ileană Cosânzeană tu,
Iar eu... Incurcălume!*

Victor Eftimiu.

În groapă.

De Daniel Vodena.

Kir Anton era un bătrân înalt, cu fruntea încrețită, cu ochii posomorți, cu obrazul osos, cu barba lungă și sură.

Săpă morminte, mătură biserica și trăgea clopotele. Când ieșia vre-o lespede din loc, astupă gaura cu pământ și pietre.

Când ruginea vre-un grilaj, el îl curăța și-l vopsea pentru nimica toată. Nu vorbea cu nimeni. Ținea ochii în pământ și nu-i ridica nici când trecea vre-o bătrână și-l omenea cu

— Bună ziua, Kir Anton!

Copiii și cerșetorii îi sărutau mâna, de căteori îi prindea prin curtea bisericii. Dar dacă ieșia, arareori, pe uliți, svârleu cu pietre după el.

N'avea nici un prieten. Numai cu popa de mai schimbă câte o vorbă:

— Ai dres clopotnița, Antoane?

— Dres... dar trebuie funie nouă...

— Ai îngropat oasele Polixenei, Antoane?

— Îngropat... dar am găsit altele... în colț... lângă mormântul cel nou...

— Da cine-a spart candela lui Papa-Crisanticonomul?

— Ia, copiii... știu eu... cerșetorii... umblă după mucuri de lumânare pe la gropile oame-nilor... or fi dat cu piciorul, știu eu...

Și popa se ducea. Kir Anton rupea câte-o buruiană, micșoră lumina unei candelă și intra în chiliuța lui, din podul bisericii. Nu se gândea la nimica. Vremile dedemult le uitase. Căută să-și facă griji noue, numai ca să nu-și aducă aminte. Și nu-și mai aducea aminte. Din ferestruica lui vedea tocmă cimitirul, cu crucile înșpte de el acolo, îngrijite de el. Le cunoștea așa de bine! Le cunoștea, ca și vieța celorce odihneau sub ele... Kir Anton auzea multe, vedea multe, fără să-și ridice ochii, fără să stea cu nimeni de vorbă.

Muriseră bătrânii satului toți, — și acum, nimeni nu-și mai aducea aminte cine era Kir Anton, cum venise în satul lor. Și nimeni nu și-ar fi putut închipul vre-odată că cimitirul sărac va fi lipsit cândva de umbra înaltă a paznicului. Nici el nu credea c'o să moară.

Numai în ziua când a săpat mormântul celui mai bătrân om din sat, al lui Moș-Dionisie, s'a cutremurat și fără să vrea, a cercetat un loc fără cruce, dintr'un colț al cimitirului, unde mănepoimane o să-i sape alții groapa lui... Ca nici-odată, el a înșpt lopata în pământ și s'a strecurat în biserică să vadă mortul. Moș-Dionisie era galben și foarte încrunțat. Hainele nouă și pleoapele galbene îl făceau altul...

Niciodată nu săpase groapă așa de adâncă Moș-Anton, fiindcă niciodată nu se gândise atâta. Săpă mereu și numai auzea nimic și nu mai vedea

REVISTA POLITICĂ.

Din cameră. În ședința dela 18 Noemvrie, camera deputaților a intrat în discuția proiectului de lege despre bugetul anului viitor. Raportorul proiectului a fost Hoitsy Pál, vicepreședintele camerei, după care a urmat numai decât bărbosul conte Batthyányi Tivadar (barba lungă e singura lui calitate indiscutabilă), ca să compromită, încercând să discute o chestie pentru care n'are nici cunoștințele nici pregătirile necesare: chestia naționalităților. N'a știut să invoace decât un singur argument — ieftin și acesta — „naționalitățile nu agită numai înăuntrul țării, ci și în străinătate“. Firește, a primit proiectul.

Primul orator dintre deputații naționaliști care a luat cuvântul, a fost neînfrântul deputat al Ighiului, d-l Dr. Alex. Vaida-Voevod care a vorbit contra proiectului.

Discursul d-lui Vaida a fost un nou prilej pentru derbedeii majorității să dea dovadă despre desăvârșita lor lipsă de seriozitate și cinste. Abia s'a ridicat d-l Vaida, și analfabeții à la Somogyi, Markos, Nagy Gyuri și alții au izbucnit în strigăte turbate: „Mișel, șezi jos! — Cum mai îndrăznește să ia cuvântul acest trădător de patrie? Să ieșim cu toții, să nu-l ascultăm pe nemernicul acesta!“ și așa înainte... Iar președintele Justh ședează liniștit în fotoliul lui de președinte și zâmbește — fără să cheme pe unul măcar la ordine... La așa turmă, așa păstor!

D-l Vaida, însă, nu s'a lăsat terorizat de țipetele analfabeților, ci a rostit un discurs frumos, energic și documentat, tratând cu temeinicie chestia naționalităților și arătând toate aberațiile politicii maghiare.

Impotriva proiectului a mai vorbit, în ședința dela 19 Noemvrie, și deputatul Oraviței, d-l Coriolan Brediceanu, care a profitat de ocazie să răspundă, pe scurt, la „argumentele“ contelui Barbălungă. A fost chemat, firește, și la ordine — odată numai, ce-i drept. Președintele n'a luat cuvântul dela nici un orator naționalist. De soarta aceasta n'a avut parte, deocamdată, numai deputații croați cari au luat și ei cuvântul împotriva proiectului de buget — firește în limba croătească.

În ședința de Sâmbătă s'a hotărât apoi — contrar legilor constituționale — să se suspende discuția bugetului, ca de Luni să se poată discuta „legea despre vinuri“. Pe urmă iar o să

vină rândul la proiectul de buget — în ședințe de câte 8 ore... Guvernul nu e mulțumit cu graba în care se face votarea legilor. Ar dori ca în 24 de ore să se discute și să se primească cel mai important proiect de lege, care îi privește deopotrivă pe toți cetățenii patriei.

Cere, dară, ședințe de 8 ore — și majoritatea cu siguranță îi va încuviința cererea.

Libertatea de presă în Ungaria. Sâmbăta trecută, curtea de casație și curtea cu jurați din Budapesta au dovedit din nou că Björnson minte când afirmă că în Ungaria naționalitățile sunt asuprite. Atât Curtea de casație cât și curtea cu jurați a avut să-și rostească verdictul în două procese de presă pentru „agitatie“ săvârșită prin — publicarea traducerii unui articol publicat de Björnson în „Neue Freie Presse“ din Viena...

Curtea de casație n'a avut decât să confirme o sentință a curții cu jurați care îl condamnase pe d-l V. Macrea, fost redactor la „Lupta“ și „Poporul român“ la 8 luni închisoare de stat și 2000 cor. amendă pentru un articol al lui Björnson. Curtea de casație a confirmat sentința aceasta, (pedeapsa totală a d-lui Macrea se urcă acum la 28 luni închisoare și 5200 cor. amendă).

Curtea cu jurați (ca să-i dea de lucru Curții de casație) l-a condamnat pe Ioan Kvetonyi, red. responsabil al ziarului slovacesc „Zvolenta Noviny“, la 4 luni închisoare și 400 cor. amendă, — tot pentru un articol al lui Björnson...

Hotărât, marele norvegian nu spune adevărul...

Guvernul și emigrarea. Părintescul nostru guvern vede și el cu groază cum mereu se sporește numărul celorce părăsesc această țară fericită și-și caută o patrie nouă dincolo de ocean. Îi ține, dară în ochi, pe agenții cari îndeamnă cetățenii să emigreze.

Zilele trecute, poliția din Munkács a condamnat pe trei agenți de emigrare la câte 2 luni închisoare și 600 cor. amendă.

Pentru că părintescul guvern e convins că acești agenți poartă vina că an de an mii de brațe muncitoare părăsesc țara, — și nu sunt de vină mizeria, legile nedrepte, dările grele, administrația volnică...

Impotriva proiectului lui Andrassy adunările de protestare se țin lanț. Săptămâna trecută partidul social-democrat din Budapesta a ținut o

nouă întrunire, la care au luat cuvântul doi dintre cei mai buni oratori ai social-democrației Kunfy Zsigmond și Bokány Dezső, cari amândoi au atacat guvernul cu violență, arătând că proiectul de lege e alcătuit exclusiv în favorul claselor domnitoare.

„Caracteristic e — a zis unul dintre oratori — că două țări au avut fericirea să aibă drept miniștri niște oameni ca Polonyi și Alberti și aceste două țări sunt Ungaria și Italia... și în amândouă aceste țări e introdusă votarea pe față“.

S'au mai ținut adunări de protestare în ne-numărate orașe de provincie.

Noli me tangere. Consiliul comunal din Arad a avut o idee fericită: a hotărât să pună dare comunală de 50 fil. pe cărți și 1 cor. pe sticla de șampanie, — căci dacă sunt supuse la dare toate necețitățile oamenilor săraci, de ce să nu să supună la dare și extravagantele celor îmbuibăți în bogății...

Și a hotărât noua dare care ar fi adus, poate o mare ușurare pentru săracii contribuenți din comitat. „Casina națională“ din Budapesta, însă s'a supărat rău de hotărârea consiliului comunal din Arad și d-l ministru de interne, membru al acestei casine, a anulat hotărârea consiliului comunal.

Cărțile și șampania sunt un *Noli me tangere*. Sunt un drept al celorce fac parte din casinele aristocratice... De ele să nu se atingă nime: să se pună dare nouă pe sare, pe pâine, pe tot ce-i trebuie zilnic bietului muncitor, — dar de cărți și șampanie să nu vă atingeți...

Și Andrassy a anulat hotărârea.

La patinaj.

*Și-a încălțat nouțele patine
Și iată-l învârtindu-se pe ghiță
În jurul său, o lume se răsfață,
Aci sburând, aci plutind pe vine.*

*Îl vezi pe lac de desdedimeată
Și până când amurgul tainic vine;
E elegant, cu mustăcioare fine,
Cu ochi plini de patimă, de vieață.*

*Pe 'nserat, când tace și flașeta
Când și-a luat de mult „bonsoir“ Ninetta,
De-un gând plăcut, tot trupu-i se 'nfoară.*

*Privește 'n jos și nu-i vine a crede
Și totuș, e adevărat ce vede:
I-a înghețat mustața 'ntâia oară!*

E.

nimic. Un întunec adânc și umed îl impresură: glasul amintirei, amuțit atâta vreme, se deșteptă acum, întâiu răgușit, apoi limpede și vorbea în groapa care se adâncea neconținut...

O fi o jumătate de veac. Sau dacă nu, câțiva ani mai puțin. Un sat luminos, pe malul mării, departe, în Anatolia... Și în satul acela cu ploi mulți și uriași, o căsnicie nefericită: o fată tânără, de cincisprezece ani numai, măritată cu sila după un învățător, trecut de patruzeci de ani.

Fata plânge în grădină, și Anton o privește printre spărturile gardului, — și știe de ce plânge.

Printre neveste, la fântână, Evridichia pare o copilă de-a lor, o copilă tristă, cu ochii cerniți și cu gura strânsă. Nevestele o ceartă fiindcă plânge, și Anton, ascuns după un nuc, de lângă fântână, aude cum o ceartă și ar vrea să prăvălească stânci deasupra lor, dacă nu s'ar gândi că o lovește și pe dansa. Nevestele sunt rele în satul acela luminos, cu ploi uriași. Sunt rele, fiindcă bărbații lor, plecați în lume după noroc nu vin cu anii pe-acasă, nici nu trimit scrisori.

— Și tu, cu bărbat aicia, la casa ta, mai te bocești, Evridichi!...

Anton are optsprezece ani și i-e milă de Evridichi. I-e milă de ea, i-e necaz pe părinții ei, fiindcă au măritat-o, — și ar vrea să fie prieten cu ea. Dar asta nu se poate. Nu se putea nici când Evridichi eră fată, dar acum?! Nici n'o

mai așteaptă, când se întoarce dela fântână, fiindcă nevestele celelalte o păzesc bine. Și nici ea n'ar vorbi cu el, fiindcă i-ar scoate ochii tovarășele. Așa i-a spus odată.

Acum, Anton se mulțumește s'o vadă în treacăt, să se gândească la ea când se duce în pădure, când rătăcește pe malul mării sau când adoarme. Ce bun prieten ar fi el cu Evridichi! Ar lua-o de mână, ca altădată, și ar mângăia-o pe temple. I-ar spune cum se preumblau amândoi pe câmp, în visul de astă noapte și cum se gândeste el ce prieteni buni ar fi amândoi.

Dar nu se întâlnesc niciodată. Vremea trece. Evridichi se face mare de tot și frumoasă, iar Anton aduce din pădure cele mai mari poveri. Acum, fruntea lui Anton începe să se încrețească de câteori se gândește la Evridichi. Dacă s'ar întâlni cu ea, el nu se mai gândeste cum s'o mângăie pe temple și pe mână. Și nici visele de peste noapte nu i-le-ar mai povesti.

Anton se face bărbat, iar Evridichi are doi copii. Vani, bărbatul ei, începe să 'ncăruntăască, și n'o mai lasă la fântână:

— Ce să cauți tu acolo? Ducă-se celelalte... acelea n'au bărbat... Ce să cauți tu acolo?...

Și Evridichi nu se mai duce la fântână, nici la cuptor. Stă singură acasă, în paza mamei lui Vani; torc amândouă ziuca întreagă și se scoală când cade vre-un copil în curte și plânge. Iar Vani începe să cam inebunească: se duce de

trei ori pe săptămână în târg și vine încărcat cu daruri pentru Evridichi. Și cu cât îi aduce mai multe lucruri din târg, cu atât îi sbiară mai mult:

— Tu ai să stai acasă, auzi? Ce să cauți la cuptor? Ce să cauți la fântână? Las' că se duce mama!...

Când a murit mama lui Vani, Evridichi avea trei copii, iar Vani a înebunit de-abinele. Nu vrea să se mai ducă la școală, fiindcă rămâne nevasta singură acasă și n'avea cine s'o păzească. Acum, n'o lăsă nici la fereastră să stea.

Cui să se plângă ea? Se plângea părinților, și ei o certau.

— Așa am fost și eu — îi spuneă mamă-sa — așa să fi și tu!...

Și plecau lăsând-o pe gânduri.

Dela o vreme, Vani începuse să spargă oalele și să svârle cu pietre în măgarii și găinile oamenilor. Odată, a omorât vițelul vecinului, fiindcă mugea când îi eră lui somnul mai dulce. Iar vecinul s'a plâns sfatului bătrânilor, și bătrânii au hotărât să-l ducă pe Vani în târg, la casa nebunilor, fiindcă mâne-poimâne omoară om.

Și l-au dus, legat.

În cele dintâi zile, Vani voia să se lupte cu toți nebunii, dar apoi, s'a împotolit. Sta toată ziua pe gânduri. Adeseori plângea. Avea capul mare și cum îi curgeau lacrimile se făcea așa de urt, că râdeau doi moșnegi nebuni, de lângă el. Așa l-a văzut Anton odată, și i-a fost milă

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

„Biblioteca românească”, editată de casa Socec și pusă sub direcția d-lui Mihail Dragomirescu, se ține de făgăduială: a dat până acum 16 numere, foarte variate, începând cu nuvelele din războiu ale d-lui Gârleanu și sfârșind, deocamdată, cu schițele celui mai talentat și mai nedreptățit novelist de azi, d. Al. Cazaban.

Din numerile apărute până acum remarcăm „1877” înduioșătoare schițe din războiu de Em. Gârleanu, din cari am publicat și noi una, „Morărița”, de Alarcon, în traducerea răposatului N. Basilescu, „Antigona”, tradusă admirabil de d-l M. Dragomirescu și câteva din nuvelele lui Cecof, foarte bine alese și traduse de d-l N. Dunăreanu.

Despre volumul „Băiatul lui Moș-Turcu”, (Nr. 16 din „Biblioteca”), în care d-l Cazaban își adună câteva din cele mai frumoase schițe, vorbește cu multă dreptate, deastădată, „Notița critică” ce însoțește fiecare număr al „Bibliotecii Socec”.

În „Convorbiri literare” din ultima lună, d-l P. Cerna publică o nouă poezie, *Din depărtare*.

Când, mai acum doi ani în primele numere ale „Convorbirilor” d. M. Dragomirescu, trâmbiță pe d-l Cerna ca pe cel mai mare poet pe care l-am avut dela Eminescu încoace — ba adeseori îl găsea superior acestuia — am fost singurii cari nu ne-am aprins la flăcările noului lucefar.

E drept că înainte chiar de apariția entuziasmelor studii critice ale d-lui Dragomirescu, apreciam pe prietenul Cerna ca pe unul din puținii poeți noi, cari se ridică deasupra freamântului monoton al lirei d-lor Nanu, C. Moldoveanu și al atâtor alți Mândri... Din seceta de idei și de fantazie a acestor versificatori seci și pretențioși, numai d-l Cerna — și alături de el, într-o altă direcție, d-l Minulescu — aduceau ceva nou.

Aveam totuși ochi și pentru defectele amicului nostru. Depildă nu ne încântă forma lui greoaie, — aproape totdeauna versul de 11 silabe, — cu rime vechi și supărătoare întâlniri de consonante în mijlocul versului; inspirația lui ne părea căutată, chinuită... Poeziile lui cele mai multe erau scrise sub același ritm sufletesc, și probabil sub imediata inspirație a câtorva poeți nordici, când nu ’ntâlneau pe Leopardi... Zeci de versuri curgeau de umplutură, fără nici o scăpărare...

de el. Evridichi plângea când venea la târg, să-și vadă bărbatul. El îi puneă mâna în creștetul capului și o povățuia să nu se ducă la fântână. Vorbea ca un om cuminte. O întrebă de copii, de oamenii din sat și când își aducea aminte de răposata maică-sa, iar tnebuniă:

— Baba dracului! Îi eră lene să se ducă la cuptor, d'aia a murit!

Și pe Evridichi n'o mai lăsau acolo, ca să nu-și vadă bărbatul legat. Ea plecă din casa nebunilor, cu moartea 'n suflet. Afară eră soare, rândunelele ciripeau și miroseă a muguri crăpați. Tinereța firei îi umpleă sufletul de doruri. Icoana celui lăsat în urmă veniă să-i întunece gândurile. Par'că se lăsă pe cer o apă neagră, uriașă, răscolită de vânturi reci. Se cutremură. Femeile cu cari se întorcea dela târg, o povățuiau să-și vadă de copii, să fie cuminte.

„Măine-poimâne, Vani o să se facă bine, are să se întoarcă acasă, — și iar ai să fi fericită, fata mea...”

Anii treceau, copiii creșteau, iar Evridichi se făcea tot mai tristă. Pentru ea eră tot una și dacă se întoarce Vani și dacă nu. Gândurile cele mai ascunse îi spuneau că ea ar avea dreptul la mai multă fericire.

Când se întorcea vr'un bărbat din lume și auziă ce veselie e la casa câte uneia din tovarășele ei, Evridichi se 'ncuia în casă și plângea ceasuri întregi.. De ce-o pedepsise Dumnezeu?

Și mai presus de toate, acea obositoare negurozitate, care face din poeziile lui Cerna mai mult o problemă geometrică, decât o poezie, — ne făcea să avem măsura justă a talentului noului poet... (Nou, fiindcă a fost remarcat abia acum. D-l Cerna scrie și publică de vr'o zece ani).

Negreșit, dreptele noastre păreri au fost interpretate altfel. De aceea, nu vom mai scrie nimic despre poeziile d-lui Cerna. Vom reproduce ce zic alții. Depildă d-l Mihail Dragomirescu, cel mai mare admirator al lui Cerna...

Dar d-l Dragomirescu e încă tot bun, deci nedrept. Ascultați numai cum începe directorul „Convorbirilor”:

„E păcat că d-l Cerna *îngăduie* să i-se publice, dela un timp încoace, în „Convorbiri literare”, bucăți *nefăcute* (sublinierea e în text), cari îi pot compromite reputația, la care scriitorul acestor rânduri a contribuit mai mult decât oricare altul”.

Criticul se miră de ce „îngăduie” d-l Cerna să i-se publice poezii nefăcute...

Doar Cerna e om bătrân, nu e un copil iresponsabil. Nu e vorba de ce lasă Cerna să i-se publice poeziile „nefăcute”, e vorba de ce le face așa, d-le Dragomirescu...

Dar, să transcriem mai departe părerile celui mai mare admirator al lui Cerna:

„...forma diluată, exagerată și lipsită de energia accentului — nu mai vorbește de nefirescul limbei — dau parcă dovadă evidentă a unei lipse de inspirație îngrijitoare”.

„...versuri și strofe inutile concepției, cari apar goale de simțire și semnificație poetică...”

„...Strofe ca (urmează citat) în cari accentul gol de sens și *voit* pasionat se vedește pe deoparte prin completa lipsă de prefacere, iar pe de alta prin reflecțiuni și note, menite să ne arate tocmai *răceala* și neseriozitatea simțirii poetului.

Sunt deadreptul condamnable...”

„...nu mai vorbește de strofe confuze și năclăite de mulțimea imaginilor exagerate ce se suprapun fără să se imbine... nici de comparații în cari tabloul este turburat de analogia imaginilor... nici de expresii neestetice... nici de imagini ridicole... nici de construcții sintactice pe cari limba nu le poate primi, — nici de atâtea alte observații de amănunt...”

Să-i fi zis și *deslănat* nu strică, domnule Dragomirescu.

La „Sămănătorul” se 'ncurcă lucrurile.

Poet de frunte e d-l Ion Leandru care zice că

*Nici o frunză nu se mișcă
Parc-ar fi băut otravă...*

Prozator, d-l Al. Doinaru, care povestește aventura amoroasă a lui „Madam Ionescu” cu „călugărul Gherasim”.

Un domn, Vasile Savul își publică amintirile de pe când vindea jurnale.

Intr'un loc e adorabil:

„Pe lângă „Lupta”, luam „Adevărul” și „Universul”. Relativ, mă ridicasem repede față de ceilalți vânzători cărora impusesem prin silința mea, cu toate că din când în când se necăjeau pe cocoșa mea din spate, care creșteă prea repede”.

Din lipsă de colaboratori, vânzătorul de ziare de odinioară, e și critic: traduce o notiță despre Sardou și o iscălește, în coada „Sămănătorului”.

Iar d-l Doinaru, după ce înecă în Troțuș pe „Călugărul Gherasim”, își injură fără spirit foștii prieteni și zice că d-l Gârleanu e prost.

Acest impertinent domn Al. Doinaru și-a început cariera literară la cea mai murdară foaie din câte au apărut în România, la „Bibiloiu” (o revistă roșie, cu ilustrații obscene și glume grosolane) și a trecut, direct la „Sămănătorul”.

Și totuși, în loc să fie compătimită revista, unii compătimizeau pe noul colaborator.

Căci iată cum salută o foaie umoristică, intrarea d-lui Doinaru la revista d-lor Scurtu și Mircea:

Un om, îmi pare Al. Doinaru,
Din lac în puț a pus piciorul,
Căci începând la „Bibiloiu”
Sfârșit-a la „Sămănătorul”...

Tinerețea lui Sardou e poemul dureros al tuturor scriitorilor mari: o luptă cumplită între ziua de azi, și năzuințele spre idealul de mâne. Tinărul palid, care alergă dela un colț al Parisului la altul, făurea — între o lecție și alta — dramele cari, câțiva ani mai în urmă, aveau să-i aducă bani și renume. Omul în imaginația căruia trăiau atâtea eroi și atâtea mari ciocniri de suflete, trebuia să îndure micile mizerii ale burghezilor, ale unei existențe ingrate.

Zece ani, a luptat necunoscut, făcând și stricând piese de teatru, reluând subiecte vechi, inventând altele. Și a învins. Amintirile tinereței erau prilej de dulce melancolie pentru el... De câteori nu va fi visat Sardou, la gura căminului scump, tinerețea lui sbuciumată, plină de vise și de lipsuri?

„L-am văzut, întâia oară — povestește actorul Berton — în foyerul vechiu al comediei franceze.

În cercul vizitatorilor obicinuiți, recrutați din cele mai felurite lumi ale Parisului, aparti-

Fiindcă eră mai frumoasă ca altele, fiindcă eră mai bună?

Intr'o seară, târziu auzi o bătaie în geam. Tresări speriată. Afară, eră noapte cu nouri mulți și cu urlete de vânt.

— Cine e?

— Eu sunt... deschide...

Eră glasul lui Anton.

Evridichi n'a vrut să deschidă.

— Du-te!.. du-te... Să nu te vadă cineva.

— Nu plec... ascultă... Vin' afară... sau lasă-mă înăuntru...

Anton nu voiă cu nici un chip să plece. Evridichi ieși afară, tremurând...

— Ce vrei, sfinte Dumnezeu!

— Vino cu mine Evridichi... hai să fugim..

Vântul urlă în jurul lor și le fură șoaptele.

— Evridichi, tu ești tânără, nu-i păcat să te prăpădești în pustietatea asta?... Mi-e milă de tine, Evridichi.

Și o apucă de mână.

— Lasă-mă. Du-te. Să nu te vadă cineva.

Destule vorbește lumea. Eu trebuie să stau aici, auzi. Ști ce spun nevestele? Vani a înebunit fiindcă-l înșelam eu, auzi? Și mama a auzit asta. Mama mi-a spus că mă omoară dacă aude ceva. Și eu o ascult pe mama. Nu mă despart de Vani, mai ales acum... Dacăș plecă ce-ar zice lumea. Nu s'ar adeveri vorbele nevestelor? Du-te, Antoane... du-te!..

Vorbele ei erau amestecate cu suspine. Îl înduioșase.

Anton îi lăsă mâna, sări gardul și ieși în câmp.

Nori negri alergau în văzduh, se frământau în ghiarele vântului și șuerau.

Gânduri negre cutreerău mintea lui Anton. Îi eră milă de ființa aceea nevinovată care se ofileă în casa lui Vani, și-l ură pe bătrânul cu capul mare din târg. Dacă n'ar fi el, Evridichi s'ar mărită cu altul și ar fi fericită. Gândul ăsta se înfipsea în cugetul lui Anton și se răsucea în toate chipurile acolo.

După trei zile, pe Vani îl găsiră gătit. Doi moșnegi nebuni spuneau că a venit arhanghelul Gavril, l-a văzut cât e de urât când plânge și l-a plesnit pe ochi cu o nuia de foc. Dar paznicii știau că cel care-l omorase eră un flăcău din satul lui Vani. Îl văzuseră de câteva ori p'acolo în ziua cea din urmă, șezuse mult de vorbă cu Vani, — și plecase, fără să-l vadă nimeni...

Și s'a dus...

S'a urcat pe o corabie grecească, a tăiat marea și a coborât pe pământul Thesaliei. De-acolo, a cutreerat zile întregi văile și pădurile, pân'a nimerit într'un sat dela poala munților Pădurea-Seacă. Și n'a mai plecat de-acolo. Un preot bătrân, la care ceruse adăpost, l-a pus paznic peste cimitir.

nând tuturor meseriilor, dela cele mai bogate până la cele mai umile. In amalgamul ciudat in care numai spiritul îți dădea drept să intri, „fetele noue“ erau primite cu multă indiferență. Într'o seară, am văzut intrând acolo un tânăr a cărui infățișare m'a impresionat într'atâta, că nu l-am mai slăbit din ochi. S'a vorbit de multeori de asemănarea lui Sardou cu Napoleon. Totuș pe obrazul lui Sardou n'am găsit atâta ambiție și nemilostivire. Dimpotrivă. Fața lui strălucea de spirit și neastâmpăr, și cum îl vedeam vorbind departe, cu un prieten, mă gândeam:

— Ce inteligent și spiritual trebuie să fie omul ăsta!

Am întrebat:

— Cine e?

— Micul Sardou, știi, cel cu insuccesul dela „Odeon“. *) Dejzet **) îl protejează foarte mult și pretinde că are talent.

Am urmărit cu ochii pe tânărul autor. Remarcam distincția manierelor sale, acea distincție pe care n'o dau hainele elegante, ci înaltele preocupățiuni intelectuale.

Dealtfel, Sardou eră foarte îngrijit îmbrăcat. Îi examinam toaleta și vedeam bine că hainele lui nu erau în raport direct cu veniturile. Ghiceam lupta, prea cunoscută, a omului sărac, care vrea să-și ascundă sărăcia.

Deasupra redingotei purtă un pardesiu mare de culoare deschisă, care se cunoștea că nu e croit pentru el. Pălăria, foarte periată, nu mai avea lustru. Dar gulerul, manșetele, mânșile — erau ireproșabile.

Mai ales ghetete!... Erau fine, elegante de cea mai nouă modă. Neașteptata lor eleganță scotea la iveală imperfecțiunea vestmintelor. Pantaloni, simțindu-se nedemn de ele, urcă sfios, atras de genunchi, neîndrăznind să atingă pielea ghetelor.

Așa l-am văzut întâiaoară, pe omul eminent la munca de mai târziu a căruia, am avut onoarea să mă asociez și eu, și care a avut asupra mea o atât de mare și binefăcătoare influență.

Mai târziu, când i-am adus aminte toate astea, el și-a amintit cu multă dragoste de pardesiu galben, care ținuse atâta și la care ținuse el

*) Teatrul unde a căzut întâia piesă a lui Sardou, *Cărciuma studenților*.

**) Marea artistă franceză, care a jucat primele piese ale dramaturgului și l-a încurajat mai mult ca oricine.

Printre morți, ascultând numai vaetele babelor și cântece de inmormântare, începea să uite. Nu se căia. Smulgea buruieni, săpă morminte și nu se mai gândea la trecut.

Anii se scurgeau nesfârșit de lungi.

Părul lui Anton îi crescuse lung și se amestecă cu barba stufoasă. Mureau, unul câte unul, oameni cari vorbiseră de-atâtea ori în curtea bisericeii, la sărbători. Flăcâii de altădată erau moșnegi acum, iar fetele cari îi aduceau demult, bucăți de colivă, își plângeau câte un băiat, la vre-o margine a cimitirului.

Numai Anton nu se gândea la moarte. Săpă gropi, asvârlea pământul peste cosciuge, și n'auzea cum răsună de grozav țărâna. Nici la morți nu se uită. Numai azi, s'a uitat la Moș-Dionisie: cum îl schimbau de mult hainele noi și pleoapele galbene!...

— Ce Antoane, ai înnebunit?

Bătrânul ridică ochii și văzù, departe, ca din fundul unei prăpăstii, cerul albastru. Iar deasupra gropii, preotul, inconjurat de oameni, cu mâinile la ochi, aplecați, cercetând uimiți, întunericul mormântului...

atâta... Dar când i-am spus ce impresie adâncă mi-au făcut ghetetele, a exclamat:

— O, ghetete!... E o poveste 'ntreagă. Trăiam rău pe atunci, grozav de rău. Lecțiile, pe cari le dădeam mă purtau în toate mahalalele Parisului și-mi rodeau multe pingele. Datoria la cizmar creștea în fiecare lună. Și, cu toată aveam nevoie de încălțăminte, îl ocoleam totdeauna. Într'o zi m'am pomenit că intră la mine. Mă așteptam la o explicație penibilă. Aș! Bietul om puse pe masă două cutii și scoase din ele niște ghetete, pe cari zău, eu nu le comandasem.

— Uite ce e, îmi zise el, zâmbind. Știu eu că d-tale îți trebuie niscai încălțăminte. N'am avut plăcerea să te văd demult: se vede unde-mi ești dator parale.

Nu-i nimic! Poftim. Astea sunt foarte solide, ca să umbli după treburi. Astea, sunt cele mai fine, ca să ieși în lume. Când vei voi să le înoști, poftim pela mine. Nu te îngrijă atâta de plată. D-ta ești un om care trebuie să ajungi. Ți-am cetit asta pe față dela început. O să-mi plătești când îți vei face treboarele. Dar pentru asta trebuie să ai cu ce umbli, zău așa! Un om rău încălțat n'ajunge niciodată!

Au trecut mulți ani până „să-și facă treboarele“ Sardou: dar n'a dus niciodată lipsa ghetelor. Când veni fericitul ceas să-și aranjeze afacerile, el datoră cizmarului fizionomist o mie două sute de franci.

„...Și recunoștința“, adăogă el, cu surâsul său fin!..

L-am văzut, a doua oară pe Sardou, într'o seară de Mai, pe trotuarul unui bulevard.

Trecuseră ani. Eu începusem să joc la „Gymnase“, iar lui Sardou i-se jucau unele piese la teatrul Dejzet. Nu-l mai văzusem însă pe tânărul cu părul lung și cu ghetete frumoase. Succesele pe cari le avea în micul teatru al protecției sale, nu-i deschiseseră însă porțile marilor teatre, unde purtă din director în director, manuscrise respinse mereu, pretutindeni... Într'o seară însă, se jucă și la „Gymnase“ o piesă a lui. Actorii o vorbeau de bine. Actul întâi a fost foarte aplaudat, al doilea avu un succes extraordinar. Publicul, încântat, strigă pe autor. Mi-era prea cald, — și am ieșit din teatru. Cerul eră senin, aerul curat. Departe, pe bulevardul instelat de becuri, zării o umbră slabă, ce se preumblă de colo până colo, cu pasul nervos, sacadat.

Subt părul lung, am recunoscut pe autorul aplaudat atâta adineaori. M'am repezit la el entuziasmat și i-am strâns mâna.

— Cum, domnule, n'ai fost la teatru? Ce nenorocire!.. Ce nenorocire!.. Ai fi azistat la un succes fără pereche!

— Cum? Un succes? mă întrebă el repede, cu glasul răgușit. Crezi?

— Un succes extraordinar! strigai eu; un mare succes, care trebuie să fi crescut la actul al treilea!..

Sardou mă privi ca deșteptat dintr'un vis. Nu voia să mă creadă.

După patruzeci de ani, când i-am amintit și această întâmplare, el îmi răspunse:

— Știi ce vream eu să fac în seara aceea?! Să-mi sbor creierii! Cei zece ani de luptă și deziluzii, mă sfârșiseră. Până să mi se primească piesa aceea, teatrul d. v. îmi respinse alte șapte piese. Dacă'r fi căzut și ea, seara aceea eră să fie poate ultima mea seară!..

— Nu puteai să faci asta! — i-am răspuns.

— De ce?

— Cine eră să-ți mai plătească cizmarul?!

„Pentru Sceptru“ au botezat d-nii D. Nanu și G. Orleanu traducerea dramei lui François Coppée, *Pour la couronne*.

Iar prefațierul anonim al acestei traduceri (publicată în numărul 13 din „Biblioteca românească Enciclopedică, Socec“) apreciind munca

traducătorilor, zice că „versurile și rimele din „Pentru sceptru“ sunt un adevărat progres al limbii, chiar asupra limbii lui Eminescu și dau formei românești o savoare pe care zadarnic am căuta-o în textul francez“.

Pe domnul Nanu, unul din traducători, îl cunoaștem ca versificator corect, lipsit de originalitate în poeziile proprii, ce e drept, dar capabil să traducă cu succes lucrări în versuri. Îl socoteam și pe d-sa, alături de d-l Corneliu Moldoveanu și alții, unul din acele elemente folositoare literaturii prin râvna ce-o pun în talmăcirea capodoperelor străine: de dragul acestor fel de servicii, li-se iartă nevinovatele încercări poetice originale!..

Dar câtă vreme d-l Corneliu Moldoveanu ne-a dat o traducere minunată a „Cântărei Cântărilor“, d-l Nanu ne e încă dator cu o scuză a versurilor proprii, pe cari le publică de câteva zeci de ani încoace.

Căci, nu poate fi vorba de „Pentru sceptru“, ca de o lucrare valoroasă; cu atât mai puțin am putea spune că ea e un progres al limbii și — auziți minune! — că versurile ei întrec textul francez.

Bănuim ca autor al prefetei, pe d-l Dragomirescu, directorul „Bibliotecii Socec“, și cu prilejul acesta, învățăm ce teme să punem pe păreriile sale critice: Duiliu Zamfirescu superior lui Iosif, Cerna superior lui Goga și Nanu superior lui Eminescu!..

...Și nu ne-am fi luat ingrata sarcină să purecăm traducerea d-lor Nanu și Orleanu, dacă n'am ști ce scandal a făcut d-nul Dragomirescu pentru niște insignifiante erori de tipar dintr'o ediție a prozei lui Eminescu, scoasă de domnul Scurtu!..

Vreți să cunoașteți câteva din „rimele rari“ cari împodobesc aceasta traducere? Iată-le:

Aspru rimează cu sihastru (pag. 20), *la naiba rimează cu să-l aibă* (pag. 28), *înfrângeri rimează cu fulger* (pag. 20), *latră rimează cu asvârle 'n el cu piatra* (pag. 66), *străpuns rimează cu smuls* (pag. 73), *veac rimează cu fac, strajnic rimează cu paznic* (pag. 92), *căldu rimează cu brău* (pag. 95), *sănu-mi cu chinu-mi* (pag. 112), *totul cu mortul* (pag. 121), *dărâmă cu aramă* pag. (137) etc.

Intr'adevăr, foarte rari rime! Numai d-nii N. și O. le puteau găsi!.. Cele cari nu sunt „rari“, sunt foarte obicinuite: *noapte-soapte, albă-salbă, vânt-pământ, plânsul-dânsul, ocolește-silește-iubește-dorește-închipuiește-binevoiește etc.*

Inzadar vei căuta în cele 144 de pagini ale acestei broșuri, un fragment în care versul să fie curgător, lipsit de enormele greșeli de ritm din cari spicuim mai jos câteva; inzadar vei căuta o întorsătură mesteșugită a versului, care să te facă să uiți o clipă munca bietului traducător.

Ritmul domnilor Nanu și comp., cade din groapă 'n groapă, când n'o ia razna ca 'n rândurile acestea:

Cu turcii, totdeauna ai talionu-aminte:

„Ochiu pentru ochi deapuri și dinte pentru dinte...“ (pag. 36).

Sau:

Blagosloviți acuma și pururea 'n deplin

„Numele Tatălui, Fiului și Sfântului duh. Amin!“ (pag. 46).

Ritmul d-lor Nanu și comp. e adesea, olog: Astfel, de-o lună pace? Nici harța cea mică. (pag. 59). Iar tu Mihai cel sfânt vei fi Mihai cel mare! (pag. 77). Cine-i? Tovarăș! Bine acum dă-mi lozinca.. (pag. 82). Ți e plină cu merinde. Cine ești, mă tată? (pag. 83). Știu. Locul îl cunose bine. Născut aicea nu-s? (pag. 83). Nu pentru el. Pentru femeia asta. Ea?! (pag. 132).

Poate nu crezi, iubite cetitor! Cumpără broșura — numai 30 de bani — și vei vedeă cât e de schiop ritmul discipolilor d-lui Dragomirescu. Vei întâlni acolo, între alte multe rânduri foarte muzicale și pe acestea:

De noi frântu-s'au turcii (pag. 19).

Oreum, regele, bine... (pag. 21).

Să-ți văd rânile 'nchise... (pag. 30).

Ce-aud, Turcu 'ncecat-a... (pag. 33).

Astfel, întreaga țară slavă lui Dumnezeu... (pag. 34).

Iuați aceste steaguri iar tu, fiule cată... (pag. 39).
 O știu fire plăpândă... (pag. 42).
 Imi dai nume de soră... (pag. 43).
 Bine-ai venit, că tocmai prințu-a plecat, vânează... (pag. 50).
 O nu, cântecul ăsta... (pag. 51).
 Plugul îl țin pe loc... (pag. 54).
 Numit calea Traiană... (pag. 58).
 Duceam felul de viață... (pag. 64).
 S'o dea regelui iarna... (pag. 70).
 Cum vrei să-mi ating scopul (pag. 71).
 Că or eu, or zăvodul țieu una mi-e osânda. (pag. 80).
 Ziua să dormi. (pag. 80).
 Maica-mi spuneă sârmana...
 Imi pa'i că până astăzi nu te-am vădit niciodată (pag. 83).
 Caci Dumnezeu te vede, ceru'nstelat privește... (pag. 90).
 Iți va cădea pe umeri lanț de spanzurătoare. (pag. 92).
 Vândut turcilor orb (?) (pag. 95).
 La luptă pentru țară tata-a murit învins. (pag. 110).
 Fiul mă ocolește. (pag. 114).
 Câinii învinși s'aruncă pe căpitanul lor...
 Turcii-au trecut Balcanii. (pag. 116).
 Tu și că știam totul. (pag. 120).
 Regele. Cer dreptate... (pag. 122).
 Eu nsă-mi, Vasilida văduva lui Mihai... (pag. 125).
 ...de doi diaconi purtat. (pag. 130).
 Dar mai întâi, mi-l scoate îndată din 'mchisoare (pag. 134).
 Regele vine, uite... (pag. 139).

Nu mai vorbim de abondentele pleonasmе și cacofonii, nici de frazele încalcite, și adesea neînțelese din acest model de versificație „superior textului francez”.

Vom da numai câteva exemple de „progres al limbii”. Că acest progres se manifestă în cazul de față prin greșeli din gramatică nepermise nici liceanului din clasa patra, va recunoaște-o și d-l Dragomirescu:

Mureau în grele chinuri dați pradă pentru ciori (pag. 17).
 Iar cuiul tău de roabă voi face-o cald polog. (pag. 44).
 Păziți-vă de câinii care 'ndeșert nu latru... (pag. 60).
 Atuncia ști că-i bine să'n'trebi pe umbre. (pag. 61).
 Tu ști că toți plec capul... (pag. 89).
 Când Turcii pustii-va... (pag. 91).
 Turcii a zecea oară scap. (pag. 99).
 De ce turbur ochii... (pag. 105).
 Și crini și garofițe de codru 'nbălsămita. (pag. 108).
 Tu ce 'ndurași robia a omului cel rău... (pag. 169).

Ar mai fi multe de spus, dar ne oprim aici. D. Dragomirescu va pretexta că traducerea e făcută în veacul trecut. Și-i vom răspunde noi că tot în veacul trecut a tradus și d-sa „Antigona” lui Sofocle, pe care am înjosi-o comparându-o cu multe traduceri făcute de opt ani încoace. „Licențe poetice” va zice d-l Nanu. Și-i vom răspunde d-lui Nanu: Cu veacul trecut, s'a isprăvit și cu „licențele poetice”, bătrânule traducător!
Eft.

Cronica rimată.

S'au vorbit să-mi scoată ochii...

S'au vorbit să-mi scoată ochii
 Doamnele din Hermannstadt,
 Fiindcă 'n „Cronica” trecută
 Rău de tot le-am supărat...

Supăratu-le-a, de pildă, —
 Arză-l focu boclucaș! —
 Dintre versurile-mi toate
 Cel cu „ofșerii sași”.

S'au vorbit să-mi scoată ochii,
 Fiindcă le-aș fi supărat
 Și să dea cu pietre 'n mine
 Doamnele din Hermannstadt...

Eu sunt gata... Prima doamnă
 Să poștească deci în drum
 Și de simte că-i „cu musca”,
 Să lovească 'n mine!... Cum?!...

E. Victor.

ECONOMIE.

In fața bugetului.

În comisiile parlamentare pentru buget s'au perindat până acum cele mai de căpetenie părți de buget aparținătoare diferitelor resorturi ministeriale.

Dar din proiectul de buget al nici unui ministru nu s'a desprins până acum nici un fapt, nici o îndrumare ce ar putea alimenta și numai nădejdea unei schimbări de sistem în spre mai bine în gospodăria Ungariei.

Aceleași vederi înguste ale birocratismului năvalnic, aceleași peteceli, după culise cu „întreprinzători” favorizați de protecție ori de rafinerii excepționabile, aceleași vorbe late și goale, menite să acopere lipsa acțiunilor conștiente și îndrumătoare — ca și în trecut.

Note noue doar două s'ar putea prinde: Că preliminarul gospodăriei statului și pentru anul 1909 s'a înmulțit cu sute de milioane și că bugetul nou e garnisit cu mai multă vorbărie „națională”.

Oricât de obositoare ar fi grămezile de cifre ce le cuprinde bugetul, totuși s'ar aștepta cu drept ca acele să fie scărmanate mai conștientos cel puțin de câțiva dintre cei peste 400 deputați, căroră le revine îndatorirea controlului de guvernament și înfriparea de noue îndrumări pentru apropierea de o stare mai bună a cetățenilor acestei țări. În loc de asta însă se fac declamații goale, aproape patologice. Sunt de tot hazlii momentele ce le fixează părinții patriei, membri ai comisiei de bugetare în cursul debaterilor asupra proiectelor de buget, referitoare la unul sau altul dintre resorturile ministeriale.

Așa de pildă, s'au găsit doi deputați care la întreg proiectul de buget referitor la politica agrară, comercială și industrială, încredințată ca executivă ministerelor de agricultură și comerț — n'au aflat moment, decât să ceară impetuos să se clădească de urgență un palat pompos pentru ministerul de agricultură și altul tot așa de pompos pentru ministerul de comerț și industrie.

Altul la rândul său deși a avut curajul să fixeze urcarea cheltuielilor bugetare și-a ajuns maximul, ce poate fi suportat de populația țării, s'a declarat împăcat cu situația, din motivul că are încredere personală în capacitățile financiare a premierului Wekerle, girantul ministerului de finanțe.

Despre investiții ce să creeze noue izvoare de venit, despre distribuția mai leală și mai normală a sarcinilor statului fie prin introducerea pe toată linia a progresivității în contribuție, fie prin supunerea la dare a tuturor venitelor și prin liberarea de sub sarcina dării a micilor încasări zise venite, ce revin sărăcimii; despre o îndrumare rațională și cu scop a muncii și valorizării produselor agricole, a dezvoltării și întăririi comerțului și industriei cu mijloacele de comunicație și de finanțe — nici pomeneală nu se face, și nici o singură cifră nu denotă că s'ar ocupa cineva dintre cărmuitorii de azi cu realizarea unui program de acțiune, chemat să slujască țării o sănătoasă politică economică.

Aceeași lipsă de o lucrare organică și rodnică pentru bineînțelesul bun mers a țării, izbește pe oricine, care mai poate avea răbdarea să răsfoiască în cifrele bugetare ale celorlalte resorturi ministeriale, chemate să îndrume viața socială și culturală a acestei țări.

Peste întreg proiectul de buget al actualului guvern se cocotează doar și mai izbitor ca până acl, furia distrugerii cu vorbe late și umflate a tot ce nu este maghiar.

Se vede că și bărbații guvernului de azi se desmeardă în credința primejdioasă, că firele acestei furii șoviniste mai sunt și azi potrivite să țese panza, ce ascunde înaintea țării și lipsa de con-

științiositate și invederatul faliment al actualului sistem de guvernament, zidit pe ruinele de privilegiu, ce-și arogă plutocrația. Nici azi detentorii puterii de stat, nu vreau odată cu capul să se împace cu egalitatea în drepturi și obligamente, ce revine fiecărui cetățean deopotrivă.

Lupta disperată a privilegiaților plutocrați, mai ales acum când simțesc tot mai mult cum vremea le mătură de sub picioare terenul — îi face brutali și orbi.

Căci numa așa ne putem talmăci mentalitatea ce îngăduie să vâri cu forță brutală veleitățile de rasă și clasă chiar și în cele mai elementare acțiuni economice, care nu e permis să aibă nici cel mai mic amestec cu chestiunile de politică militantă ori chiar de partid.

Numai așa ne putem explica acțiunile guvernului poreclite acțiunea săcuiască, acțiunea de munte, în slovacime și altele astfel de acțiuni fără nici o îndreptățire economică de existență.

Numai așa ne putem explica năzbutia ce se face cu așazisele colonizări și parțelări — prin care se ia pământul din mâna locuitorilor băștinași și aclimatizați locului, ca să se dea în mâna unor oameni, leneși și risipitori, care au singurul merit că sunt ciangăi ori chiar unguri.

Care om nepreocupat va putea aproba astfel de acțiuni economice? Și astfel de „acțiuni” și guvernare o găsim și pe terenul instrucției, în tocmă ca și pe acela al comerțului și industriei.

La toate aceste unde mai pui încă biocrațismul nemai pomenit, ce-și găsește expresie jalnică în regimentele tot mai numeroase de slujbași flămânzi și goi, ce strigă zilnic după îmbunătățirea pâinii.

Apoi marile și micile panamale, ce se ivesc și ici și colo în actualul sistem de guvernare.

Adăogați la aceste conture droaia procuratorilor pânditori să-și facă merite, sulitele jandarmeriei, insolenta fisolgăbirăilor cu notarii și executorii lor, și veți avea schița tabloului ce-l prezintă această țară în iața unui nou proiect de buget și în preajma unui nou an de viață constituțională — durată pentru binele și adăpostirea cetățenilor.

Că în fața acestei situații nu ajung declamațiile dela întruniri și adunări naționale, nu ajung ispitirile ce se fac înțelesului dreptului public, nu ajung nici numai vâpăile „latente” și protestările sentimentului nostru de români adevărați — credem că e mai pe sus de orice discuție.

Aici se impune muncă, organizație și pe terenul economic și pe cel social și cultural, ca să fie și terenul politic bine folosit și exploatat.

Căci altcum înainte de a ne stânga ca români, ne-om stânga ca oameni, troeniți de mizerie.
 V. C. O.

CORESPONDENȚE.

Cronica din Blaj.

Bucură-te Romă mică
 Sună-ți clopotele 'n slavă
 De mărirea ta trecută
 Cantă apa din Târnava.

De rușinea ta de astăzi
 Povestesc undele toate,
 Cum te-ai cufundat în rele
 În mizerii și păcate.

Scutură-te Romă mică
 Mai înaltă-te odată
 Doarme 'n tine atâta viață.
 Chinuită, sugrumată...

Până când să te conducă
 Ramoliții, somnoroșii?
 De rugina ta cea multă
 Undele Târnăvii-s roșii

Înțelege duhul vremii
Din țărână te ridică
Să te faci și tu mai mare
Roma mică, Romă mică.

Crezu 'nfailibilității
Ți-a adus perirea ție
Nu permiți ca profesorul
Cât un canonic să știe.

Astăzi tu te 'nchini la idoli
Și ridici altar minciunii
Căci tu crezi: cu rangul crește
Dintele înțelepciunii

Poarte mantie regală
Prostul totuș se cunoaște
Nu-i legat de rang talentul
Omul de talent se naște.

Câte minți mai luminate
Câte inimi mai alese.
Le-ai lăsat așa să moară
Ingropate și neglese.

In a vieții noastre zare
Oameni de talent sunt stele,
Că se stâng neîngrijite
Cum vei da seama de ele?

Mor, cari au să pregătească
Astei nații viitorul, —
— Pentru astfel de păcate
Nu te scapă Purgatorul!

Omega.

Moțul și firea lui.

Dela biserica din *Albac*, apucăm pe drumul *Arieșului* în sus. Câte ieșim din *Albac*, ni-se desfășură o priveliște de toată frumusețea. Călătorim seamă de două ore tot printre stânci uriașe, printre cari conduce drumul nostru și șerpuește cristalinul *Arieș*. Ici colea izvoare micuțe ies din stâncile deadreapta și dau călătorului apa *răcoritoare*, în dogoreala verii. Oameni întâlnești mai rar. Ici colea câte un păstor ori păstorită păzesc pe coastele poenilor văcuțele ori oițele lor; mai rareori doi trei păstorași se scaldă în apa *Arieșului*. Pești prind numai pe furiș, căci pescuitul e oprit, fiind a erarului.

După călătorie de o oră se deschide drumul și iată zărim și locuințe omenești. Aici mi-a fost dat să văd o cărărușe, ce în formă șerpuitoare duce pe vârful unei puternice stânci, unde se zăresc locuințe omenești. Aici mi s'a spus, cumcă oamenii cară cu herbințele pe cai apa necesară, căci acolo nu-i modru să afle izvoare de apă. Dar aerul curat de acolo, nu cred, să mai aibă păreche.

Înainte de a ieși la larg se apropie *Straju* nește colțuri de o înălțime uriașă de abia străbate *Arieșul* și îngusta cărărușe ce duce spre *Gârda-de-jos*.

În *Gârda-de-jos* locul e frumos. Am poposit la un fost elev al meu, fiul gornicului de pădure *Costea*, care ne-a primit și ospătat cu o afabilitate neașteptată.

Intocmiri și prânz ca la oraș ne-a pregătit doamna casei, o moață sdravenă și frumoasă. Am mâncat, ne-am ospătat și am dat și tributul lui *Morfeu*, la zuzuitul plăcut al apei, ce învârtea două roți de moară.

De aici, bine recreați, am plecat pe drum în sus, drumul mai puțin îngrijit. Am ajuns în *Gârda-de-sus* și apoi tot prin brazi la *Lăpuș*, adăpostindu-ne la un învățător, fost elev al meu.

Încă înainte de a sosi seara, ne-am luat prin sat în sus și am făcut o vizită preotului, care nefiind acasă, ne-a ospătat doamna preoteasă, o doamnă foarte simpatică și cu o casă aranjată foarte drăguț. Doamna eră la *Arieș*, supraveghia spălatul hainelor. De aici am mers la un fruntaș, mare gornic de pădure, pe care-l cunoșteam din

Sân Mihaiul de lângă *Turda*, un român verde și ortodox bun. O mare surprindere i-am făcut acestui venerabil bătrân, care s'a reintors la bătrânețe la cuibul său, cu aerul curat și apa limpede.

Lăpușul se află tocmai sub *Biharea*, după care se începe propria *Ungarie*.

De aici zărim piscul *Curcubeta* cu *piatra grăitoare*. Spun bătrânii, că această piatră grăia din când în când, povestind *păfăniile* trecutului. Astăzi s'a răit lumea și a amuțit.

Aceste trei comune poartă numirea de *Scărișoara*. Părțile de jos între *Gârda-de-jos* și *Albac* sunt stâncoase, păduroase. *Gârdele* și *Lăpușul* sunt deluroase, păduroase și acoperite cu fânețe de munte.

Pământul e puțin productiv. Se prăduce săcară, fasole, cartofi și cânepă. Cu toate acestea am văzut la fruntașul *Costea* și cucuruz de probă pus. Apoi la preotul *Todea* din *Lăpuș* încercarea de a sămăna varză.

Ocupația locuitorilor este *lemnritul*. Fac doage, din cari construiesc vase de lemn, pe cari le transportează în *Ungaria* până pe la *Tizza*, *Croația* și *Serbia*. Lemnul pentru doage îl cumpără cu bani, căci pădurile sunt ale erarului. Ba în era șovinistă de azi nu le dau nici pe bani, zicându-le: „Duceți-vă la deputatul *Dr. Stefan Pop* să vă dea.“ O aluziune la interpelarea, ce o a făcut acesta în parlamentul țării în contra abuzurilor organelor oficioase. În urmarea acestei interpelări s'a ordonat, ce e drept cercetare, dar o îmbunătățire a sortii *Moților* nu, a urmat căci „*Turcul* te bate, *turcul* te judecă“.

Veni-vor timpuri, când se vor ivi și oameni mai drepti, cari să aibă milă față cu această populație harnică și blândă ca mielul! Din cele ce am văzut remarc biserica din *Gârda-de-sus* o bisericuță de lemn, a cărei turn și altar e acoperit cu tinichea.

Păreții din lăuntru sunt pictați pe lemn de un anumit pictor natural, *Silaghi* din *Abrud*, înainte cu vre-o două sute ani.

Aici am dat peste niște pomelnice de lemn. Fiecare familie își are pomelnicul său, pe care sunt scrise cu litere cirile, iar pe cele mai nouă cu litere latine, numele răposaților. De pe acestea cetește preotul pe ceice plătesc cununa anului. Unele sunt frumos crestate.

Aici am văzut și femei, cari duceau la altoire copilașii, în un leagăn de nuele, purtat în spate, o invenție a *Moților* toți industriași de lemne.

Natura scărișorenilor: *Sunt un popor blând, harnic, cucernic, ortodox dela roată și români buni*. Notez, că toți sunt greco-orientali. Sunt ospitali și cu cuviință. Copiii dedeparte, depe vârful stâncilor își iau pălăria și dau binețe. Nu-s certăreți, nici *părători*. Procese nu prea au. Nici datori pe la bănci nu sunt. Sunt foarte câștigători. Cătreeră lumea. *Exterior*: oameni de mijloc, *indesați*, cu niște *ochi vii*. *Moțele* cu o față *roșie sănătoasă* și *ochi răpitori*. Un preot, fost elev al meu, când mă vede, strigă, plăcut surprins: „*Iacă iubitul meu profesor!!!*“

Dr. Petru Șpan.

Studentii italieni din *Austria* vor ținea în curând un mare congres la *Viena* spre a discuta chestia înființării unei universități italiene în *Austria*. Cu această ocaziune ei au votat următoarea rezoluție: „Comitetul studenților italieni va începe o agitație intensivă spre a putea să se aducă la îndeplinire înființarea unei universități italiene la *Triest*. Promisiunea guvernului că va înființa o facultate de drept italiană la *Viena* nu s'a realizat. De altfel noi nici nu voim aceasta. Și nu vom conțeni lupta, până când cererea noastră nu va fi îndeplinită.“

ȘTIRI.

Societatea pentru fond de teatru român ne trimite următorul apel:

Acesta este al 25-lea an de când cea mai mare artistă dramatică română, doamna *Agatha Bărsescu-Radovici*, a pășit mai întâi pe scenă.

După atâția ani de lupte și de succese pe scena germană, ea a revenit la scena românească, cucerind inimile tuturor prin farmecul graiului românesc. Dar puțini dela noi au avut fericirea s'o poată auzi.

Acum, în sfârșit, tocmai în anul jubilar al mării noastre tragediane, pe care *Europa* în-treagă o cunoaște și o admiră, — ni se va da prilejul dorit s'o putem vedea și auzi în mijlocul nostru.

Doamna *Agatha Bărsescu-Radovici* va face un turneu în *Ungaria* și ni se va prezenta în rolurile ei de forță, în piesele mari de renume universal, — și ce e mai mult: ea va jucă *românește!*

Turneul ei artistic se va începe în *Brașov*, unde va da în zilele de 11/24, 12/25 și 13/26 l. c. 3 reprezentațiuni cu o trupă specială. Va urmă apoi în: *Sibiu*, *Făgăraș*, *Blaj*, *Abrud*, *Orăștie*, *Hățeg*, *Lipova*, *Arad*, *Lugoj*, *Caransebeș* și *Oravița*, pentru cari orașe are permisiune de a jucă, până la *Februarie*.

E de datorința noastră să dăm tot sprijinul nostru acestei mare artiste, care ne onorează neamul.

De aceea ne luăm voia a vă rugă, să binevoiți a pregăti terenul pentru asigurarea succesului reprezentațiilor din orașul *D-Voastră*: Să vă întruniți fruntașii din localitate, să faceți apel la toți *Românii* din oraș și jur, îndeosebi la intelectualii noștri, *Domni* și *Doamne*, — ca să folosească acest strălucit prilej! Să alerge cu toții: ca să-și nobilizeze sufletele și să-și încălzească inimile la izvorul fermecător al artei dramatice în graiul național și să-și dea tributul lor de recunoștință și admirație către marea artistă a neamului nostru!

Despre timpul, când va sosi celebra artistă la *D-Voastră*, vă vom informa ulterior.

În numele culturii și artei, Vă zicem: *lucrați, ca toți Românii de pe aici să vadă și să aplaudese pe Doamna Agatha Bărsescu-Radovici!*

Vă salutăm cu iubire frățească!

Brașov, în 5/18 *Noemvrie*, 1908.

Pentru comitetul societății pentru fond de teatru român:

Virgil Onițiu,
vice-prezident.

Dr. Iosif Blaga,
secretar.

„*Le Journal*“ într-o depeșă primită din *Berlin* publică un interview, pe care l-a avut un om politic de seamă care pretinde chiar că cunoaște părerile d-lui de *Bülow*. După dânsul criza interioară a *Germaniei* s'a rezolvat. Împăratul de și aveă dreptul de a se plânge a întins cel dintâi mâna zicând: N'am avut dreptate! Nu este aceasta cea mai serioasă garanție? Patriotismul său a biruit, orologiu său justifică de asemenea pe nedreptate se reproșează d-lui de *Bülow* o rea voință în contra *Franței*. Ce motiv ar aveă ca să aibă o astfel de atitudine? dânsul este adorator al literaturii noastre; stimează civilizațiunea franceză, vă admiră armata; pentruce ar trebui să se nască un rășboiu? De asemenea împăratul: dorința sa cea mai mare este de a se apropia cele două națiuni. În afacerea dela *Casablanca* noi am primit îndată ce a fost cu neputință soluțiunea care va părea cea mai bună. Avem deci o probă de spiritul nostru de conciliere. Nu văd nici un nour pe orizont între noi. Din potrivă *Franța* și *Germania*, sprijinind interesele aliatelor lor, au totuș un țel comun de pacificare și de împăcare a lumii. Lumea are trebuință acum de aceste efortări.

Din cauza șicanelor făcute Grecilor cu ocaziunea alegerilor parlamentare la Pera în ultimele zile au avut loc demonstrații din partea grecilor. S'a ținut un mare meeting în fața principalei biserici grecești din Pera. Către amezai mai multe mii de greci au trecut spre Stambul și au manifestat în fața Porții, în timp ce se ținea consiliul de miniștri. Consiliul a delegat atunci pe ministrul de agricultură Mavrocordato care este grec, ca să liniștească pe manifestanți. Marele vizir a declarat deputațiunii că se va putea cere Parlamentului invalidarea alegerilor. Până atunci Grecii pot controla despoierea scrutinelor prin oamenii lor de încredere. În acest timp mulțimea face șgomot. Un individ a spart ferestrele trăsorii ministrului Mavrocordato. Episcopul grec care se află în aceeași trăsură a fost maltratat. În cele din urmă manifestanții au plecat și mai îndârjiți însă au fost împrăștiți de trupe. Ministrul de interne s'a dus la Pera ca să inspecteze alegerile. Ordinea nu a fost turburată. Patrulele circulă.

Inginerul Iohann Straka a născocit un sistem care împacă sistemul „mai greu ca aerul“ cu sistemul mai ușor ca aerul. Are numai foloasele amândurora și scapă de neajunsurile ce au în trebuință în parte. Straka e deplin încredințat că va sbura peste ocean fără nici o greutate, ba chiar fără să aibă nevoie de exerciții și experiențe. Straka a născocit balonul încă din 1891, iar în 1895, fiind în Argentina, a voit să-l vândă guvernului, dar înzadar. Acuma a făcut un model și l-a arătat la specialiști. Balonul lui nu atârna de motor, căci și oprindu-l poate sbura și ascultă de cârmă ceasuri întregi. Se poate cobori ori unde și se ridică lesne fără hală sau ajutor. E prea bun, deci nu credem.

Zilele trecute s'a întrunit comisia miniștrilor celor două state sub prezidenția d-lui Aehrental. Prezidentul a expus situațiunea politică din punctul de vedere comercial al monarhiei față de Serbia, România, Bulgaria și Muntenegru și a relevat trebuința de a se lămurii mai multe chestiuni cari sunt încă pendinte.

Conferința a discutat măsurile ce trebuiesc luate în curând, mai cu seamă în ce privește supunerea tratatului de comerț austro-sârb, care este în vigoare în mod provizor, la aprobarea Parlamentelor, precum și în ce privește continuarea negocierilor pentru tratatul de comerț cu România.

Conferința s'a ocupat asemenea cu mișcarea de boicotare și s'a luat cunoștință de ordinele date de d-l Aehrental ambasadei din Constantinopol.

Bibliografie.

Am primit la redacție:

Letopiseși de Const Mille, conținând însemnările zilnice, pe anul 1904, ale directorului ziarelor „Adevărul“ și „Dimineața“ din București. Prețul 1.50.

„Revista enciclopedică“ Nr. 9, cu nuvele de Constanța Marino și Mihail Sadoveanu, cu interesante cronici științifice și artistice.

Remarcăm, îndeosebi, articolul despre Tolstoi, semnat C. Sărcăleanu, și notița foarte justă „Sentințe critice“ împotriva d-lor Duiliu Zamfirescu și Mehedinți.

Vasile E. Moldovan publică o frumoasă „Scrisoare din America“.

„Calendarul național“ al „Foii interesante“ pe anul 1909, întocmit de redacția foilor naționale dela Orăștie

E foarte frumos! Impodobit cu chipuri alese: Locurile sfinte: *Grădina Getsimani* în care a fost prins Domnul Christos, *Biserica de pe sf. Mormânt al lui Christos*, vederea Ierusalimului și istoria lui; Chipuri din istoria națională: *Sarmisegetuza, steag turcesc, steag românesc din războiul cu Turcii*, și altele și altele! — Apoi de cetit: poezii frumoase, povești, schițe, glume, povețe.

E o cărticică ce îngrijește de sufletul cetitorului, îmbogățindu-l cu cunoștințe alese, înălțându-l în simțăminte naționale, și petrecându-l.

Dați-l, ca pe o carte de folos, în mâna întregului tineret din comună, ca și prin asta să stărniți dragostea de cetit la toți!

Prețul: numai 18 cr. (36 fil.) de unul. Celor ce iau mai multe, pentru a le vinde, ca să aibă și ei ceva pentru osteneală, și trimit banii pentru dela 12 în sus, li-se dă cu numai 11 cor. (22 fil.) unul, având a-și plăti ei poșta la scoatere.

Dela 5—10 ex. e cu 13 cr. (26 fil.) unul, că la acestea trebuie să plătească poșta la predare.

Chipurile din „Calendarul Național“ sunt adevărate icoane, așa frumos sunt tipărite, nu simple mânjituri ca în multe altele!

Scrieți după ele la: Administrația „Libertatea“ în Orăștie (Szászváros).

„Căldindarul Poporului“ pe 1909, a apărut cu un cuprins literar bogat. Acesta este anul al XXIV al acestui Căldindar popular. El cuprinde, afară de partea calendaristică, novele (Trei pomi de crăciun, Gane; Petru Rareș), povești (Vultur împărat de Maria Cunțan, Impăratul peștilor) poezii alese, două colinde, glume (și ilustrate) sfaturi economice etc. apoi Răvașul, istoricul anului din urmă. Sunt date toate târgurile din Ardeal și Bănat, fără eroare. Căldindarul e împodobit cu mai multe portrete: Nic. Popea, Porumbescu, Dr. Miron E. Cristea, Dr. I. Stroia, apoi portretul M. Sale, a regelui Portugaliei, balonul lui Zepelin, etc.

Prețul este 40 fil., pe poștă 45 fil. Se poate procura dela librăria „Foaiei Poporului“, Sibiu.

„Biblioteca românească enciclopedică Socec“, care își propune să fie pe lângă o enciclopedie românească, atât populară cât și culturală, cu caracter științific, artistic și istoric, și o bibliotecă literară universală, care să cuprindă, pe lângă operele clasicele noastre, pe lângă lucrările de valoare din mișcarea literară actuală, și capo-d'operele mai însemnate din toate timpurile și de pe toate terenurile din literaturile străine, atât în ediții complete, cât și în ediții prescurtate, însoțite întotdeauna de note și analize critice și istorice.

„Biblioteca românească“ va fi împărțită în mai multe subdiviziuni: Biblioteca culturală, Biblioteca distractivă, Biblioteca uzuală, Biblioteca tinerimii și Biblioteca didactică. Prețul unui exemplar 30 bani.

„Cuvântări ocazionale și funebre“ de Pr. D. Voniga. Tomul I. 16 coale tip. 8° mare. Tipografia Nouă, Orăștie. Prețul 4 cor. plus porto.

Aceste cuvântări compuse pentru toate ocaziunile ce obvin în oficiul pastoral al preotului, conțin o mulțime de învățături, sfaturi, mustrări și înmuri morale, toate potrivite împrejurărilor, ocaziunilor și gradului de pricepere al ascultătorilor.

Folosul practic ce aduce publicarea astorfel de cuvântări literare noastre bisericesti, nu se poate accentua îndeajuns. Ocaziunile și evenimentele extraordinare ce obvin în viața creștinului sunt cele mai binevenite și mai potrivite momente pentru a putea influența cu succes asupra minții și asupra inimii împietrite a ascultătorilor spre a-i întoarce dela păcat la mântuire.

Cuvântările pr. D. Voniga întrunind laudabile calități materiale și formale, fiind scrise într-o limbă clară și plăcută, opul se recomandă pe sine în atențiunea onoratei preoțiimi. Il recomandăm cu căldură. Se poate procura la autor în Gyirok (Temes. m.)

Poșta redacției.

H. P. P. Lipsca. *Bai Ganciu*, nu *Bai Ganiu*?

D-ra X. Loeco. Poezia d-v. e foarte hazlie, dar nu o putem publica înainte de a cunoaște numele autoarei.

N. R. București. Vă miră vorba „gușăți“? Sunt p'aici niște sate unde, din pricina apei, țărani sunt gușăți. În Sibiu, se vede că e o altfel de apă, fiindcă în loc să le crească oamenilor gușa „în gât“, le crește în cap.

De aceea li-se pare, că dacă ești om deștept trebuie să fi și pungaș. De aceea, o față tâmpită e semn de cea mai desăvârșită cinste.

Iată, iubite domn, rostul versului. „În Sibiu gușăți confundă cinstea cu prostia“.

Cassa de păstrare (reuniune)

— în Săliște. —

Primește depuneri spre fructificare pe lângă un termen de anunț scurt cu 4%, pe lângă un termen de anunț mai lung cu 4½%, iar depuneri mai mari cu 5%.

Darea de camete o plătește institutul.

Depuneri și ridicări se pot face și pe cale poștală cu cecuri.

Imprumuturi acordă pe cambii, pe obligațiuni cu caventi, pe ipotecă precum și ca credite de Ctcurrent pe lângă asigurarea ipotecară sau hârtii de valoare (acții și efecte publice).

Etalonul de interese variază între 8% și 6% netto după mărimea imprumutului și asigurarea oferită.

1—20

Diracțiunea.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: LAZAR DEVA N.

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

— din Sibiu —

— întemeiată la anul 1868 —

în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.161.399-11 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitaluri pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

— Asigurări populare fără cercetare medicală. —

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:
95.816.412— coroane.

Capitaluri asigurate asupra vieții:
9.882.454— coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.484.278-83 coroane,

pentru capitaluri asigurate pe viață 4.028.113-12 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, stagiul I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița, Cluj și Oradea-mare, dela subagenții din toate comunele mai mari.